

Nr 144.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.; given Stockholms slott den 31 mars 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

dels att till provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m. i enlighet med av departementschefen framlagt förslag å extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 36,075 kronor;

dels ock att bibehålla ordinarie anslaget vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikesdepartementet vid oförändrat belopp, 15,100 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. A. Wallenberg.

*Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 31 mars 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Herr Ministern anförde:

Då jag inför Eders Kungl. Maj:t den 14 sistlidne januari anmälde de frågor, som rörde regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1917, anförde jag under punkt 2:o, att vissa förhållanden med nödvändighet betingade en förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter å vissa poster och avdelningar ävensom föranledde därmed i sammanhang stående lönetillägg, men att jag dock icke vore i tillfälle att redan då för Eders Kungl. Maj:t förelägga ett utarbetat förslag i sådant hänseende, utan att förslag till särskild proposition i denna fråga längre fram under riksdagen torde få underställas Eders Kungl. Maj:ts prövning. I avbidan härå hemställde jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m. i enlighet med förslag, som framdeles komme att underställas riksdagens prövning, bland de extra anslagen för år 1917 beräkna ett belopp av 38,000 kronor; och blev denna hemställan av Eders Kungl. Maj:t bifallen.

Jag anhåller nu att få ånyo för Eders Kungl. Maj:t anmäla frågan om förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

Alltsedan år 1906, då utrikesdepartementet erhöll sin nuvarande organisation, och ej minst till följd av de delvis nya uppgifter, som då pålades departementet, hava göromålen varit i ett oavbrutet stigande. Departementets arbetsstatistik visar också på ett synnerligen belysande sätt, huru de till detsamma handläggning hörande ärenden ökats. Mot 13,741 inkommande och 11,168 avgående skrivelser under år 1906 svarade sålunda under år 1913 respektive 21,408 och 20,109 skrivelser, under år 1914 ej mindre än 29,402 respektive 23,880 skrivelser samt under år 1915 53,530 inkommande skrivelser och 37,859 avgående. Det är givet, att ökningen från 1913 till 1914 samt den i utomordentlig grad ökade skriftväxlingen under år 1915 i väsentlig mån äro att tillskriva de till följd av kriget rådande förhållanden. Men redan före dessa förhållandens inträdande visar statistiken en så betydande ökning från år 1906 till år 1913, att denna i och för sig kan anses motivera förstärkta arbetskrafter. Läger man därtill, att det ännu är omöjligt att förutse, huru länge de av kriget framkallade förhållanden komma att fortfara, samt att i varje fall avvecklingen av de många svårigheter, kriget medfört för Sveriges förbindelser med utlandet, kommer att för utrikesdepartementet medföra nya uppgifter av politisk, diplomatisk-rättslig och kommersiell natur, torde det framstå som en oavvislig nödvändighet att tillföra departementet ökad arbetskraft.

Sedan den år 1906 införda omorganisationen har utrikesdepartementets ordinarie personal förstärkts endast genom upprättandet år 1909 av en pressavdelning, bestående av en förste sekreterare, vilken år 1912 upphöjdes till avdelningschef, samt genom uppförande sistnämnda år av anslag till en förste sekreterare för arvsärenden samt ytterligare en andre sekreterare.

Den ökade arbetsbördan har i särskild grad drabbat departementets expeditiönschef — kabinettssekreteraren — samt cheferna för rätts- och handelsavdelningarna. Till följd av den ständiga stegringen av ärendenas antal har den befattning med handläggningen av löpande göromål, som enligt instruktionen åligger dessa tjänstemän, nu tagit en sådan omfattning, att fara är, att dessa göromål kunna komma att menligt inkräkta å beredningen av ärenden av större politisk, rättslig eller ekonomisk bety-

delse. Det är angeläget att i tid sörja för, att dessa tjänstemäns verksamhet icke på nämnda sätt förskjutes, utan att dem beredes möjlighet att ägna sin tid i främsta rummet åt viktigare ärendens handläggning, såsom ursprungligen varit avsett.

Vad först angår kabinetssekreteraren, är att erinra, att hans uppgifter äro av dubbel art. Å ena sidan är han inför ministern ansvarig för arbetets behöriga gång inom departementet. Han intager i detta avseende samma ställning som expeditionschef; alla ärenden skola passera kabinetssekreteraren; han måste taga kännedom om inkommande ärenden samt granska alla till myndigheter utgående expeditioner, varjämte han undertecknar det ojämförligt största antalet av dessa å ministerns vägnar. Å andra sidan åligger det även kabinetssekreteraren att biträda ministern med den politiska korrespondensen. Om redan den förra uppgiften i mycket hög grad tager en persons arbetskrafter i anspråk, är det uppenbart, att kabinetssekreteraren i en tid som den nuvarande, då den politiska korrespondensen tagit ett så högst betydande omfång, för att fylla båda sina uppgifter är i oavvisligt behov av kvalificerat biträde. Innan jag emellertid övergår till frågan om sådant biträde, tillåter jag mig först beröra ett annat önskemål i avseende å kabinetssekreterarens ställning. I de utländska utrikesdepartement, där en ämbetsman i motsvarande ställning förekommer antingen under benämningen av generalsekreterare eller understatssekreterare eller ock i egenskap av direktör för politiska avdelningen, har man varit angelägen att ur synpunkten av kontinuiteten sörja för, att denne ämbetsman beredes möjlighet att under längre tid kvarstanna å sin post. Särskilt i länder där utrikesministerposterna ofta byta innehavare och i regel beklädas av personer, tillhörande det parlamentariska livet, men som icke äro yrkesdiplomater, har man funnit det angeläget att genom ifrågavarande tjänsteman ställa erforderlig facksikt och förvärvad rutin till utrikesministerns förfogande. Ur samma synpunkter finner jag det önskvärt att hos oss inrätta kabinetssekreterarposten sålunda, att man kan påräkna, att innehavaren längre tid kvarstår å sin post, samt att, om omständigheterna sådant påkalla, tillfälle beredes Kungl. Maj:t att till innehavare av kabinetssekreterarbefattningen förordna någon av våra i utlandet ackrediterade ministrar. För att möjliggöra detta bör kabinetssekreteraren i huvudsak beredas samma ställning som envoyé, för vilket ändamål hans arvode, nu utgörande 9,000 kronor, därav 3,000 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar, torde böra höjas till 12,000 kronor, därav 9,000 kronor skulle anses motsvara en envoyés med samma belopp utgående egentliga lön. Om kabinetssekreteraren sålunda erhåller förhöjning i avlöningen, samt han tillika befrias från den direkta handläggningen

av rent löpande göromål och honom beredes tillfälle att mera ostört ägna sig åt viktigare uppgifter, främst den politiska korrespondensen och det för beskickningarnas verksamhet så nödiga informationsarbetet, torde man kunna utgå från, att denna befattnings innehavande bleve mera kontinuerligt än vad hittills i regel varit fallet. Jag tillåter mig att erinra därom, att sedan 1903 endast en kabinetssekreterare innehaft befattningen längre tid än $2\frac{1}{2}$ år.

Såsom biträdande kabinetssekreterare torde böra förordnas en av avdelningscheferna inom utrikesdepartementet. Vid beräkning av arvode åt dylik tjänsteman, synes man lämpligen kunna bestämma, att han utöver honom tillkommande avlöning såsom avdelningschef skall äga uppbära ett arvode av 900 kronor för år, dock att de sammanlagda löneförmånerna icke må överstiga 9,000 kronor. Fördelningen av göromålen mellan kabinetssekreteraren och den honom biträdande avdelningschefen skulle lämpligen kunna ske så, att den senare övertog huvudsakligen övervakandet av de löpande göromålen under det att den politiska korrespondensen vore kabinetssekreteraren i huvudsak förbehållen. Jag begagnar tillfället att erinra därom, att i flera andra departement den ordinarie expeditionschefen åtnjuter tjänstledighet under större delen av året för särskilda ärendens handläggning, under det att annan tjänsteman såsom t. f. expeditionschef upprätthåller dennes syssla.

Såsom biträde åt kabinetssekreteraren vid meddelandet av underrättelser i politiska frågor till beskickningar och konsulat, något som hittills ombesörjts genom pressavdelningen, torde vidare böra förordnas en förste sekreterare. Behovet av en sådan tjänsteman har gjort sig starkt kännbart. Det torde i detta sammanhang böra erinras om, att i flera andra departement tjänstgör en kanslisekreterare med uppgifter, motsvarande dem, som skulle tillkomma den nya förste sekreteraren. Det för en extra förste sekreterare erforderliga anslag utgör, med iakttagande av vanligt avdrag för pensionsavgifter, 5,050 kronor, varav 3,050 kronor beräknas såsom lön, 1,600 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg.

På sätt jag förut framhållit, äro utom kabinetssekreteraren även cheferna för rätts- och handelsavdelningen synnerligen betungade av löpande göromål, ej minst till följd av de under kriget rådande förhållanden. Samtliga avdelningar i utrikesdepartementet hava under de senare åren fått vidkännas en betydande ökning av sina göromål. Den övervägande delen av denna ökning faller dock å de nyssnämnda avdelningarna. Hittills har det varit möjligt att upprätthålla arbetet å dessa avdelningar endast genom tillfälliga arbetsförstärkningar och anlåtande av extra personal. Då emellertid göromålens ökning synes få en längre varaktighet, och

det är av vikt att å avdelningarna kunna behålla de tjänstemän, som erhållit vana vid handläggningen av ärendena ifråga, finner jag oavvisligt påkallat att sörja för möjligheten av en mera permanent förstärkning av arbetskrafterna å dessa avdelningar.

Å rättsavdelningen handläggas de talrika och mångskiftande frågor, som äro att hänföra till folkrätt och internationell privaträtt samt de rättsförhållanden, som uppstå på grund av kriget å sjörettens och sjökrigsrettens område. Särskilt medföra de av de krigförande makterna verkställda beslag å svenska fartyg och svenskt gods ett omfattande arbete. Handelsavdelningens förnämsta uppgift under nuvarande förhållanden är handläggningen av ärenden rörande utverkande av undantag från i utlandet gällande exportförbud och överhuvud rörande varuutbytet mellan Sverige och utlandet. Vid skapandet av 1906 års organisation avsågs, att cheferna för rätts- och handelsavdelningarna skulle hava tillfälle att sysselsätta sig med de större internationella frågorna å deras respektive avdelningar samt med uppmärksamhet följa dessas utveckling i in- och utlandet. Denna uppgift synes det än mer av vikt att i framtiden upprätthålla, när efter kriget det internationella arbetet såväl i folkrättsligt och privaträttsligt som i handelspolitiskt avseende kan komma att återupptagas, om ock måhända i helt nya former. För att nämnda båda avdelningschefer icke som hittills skola vara alltför mycket betungade med detaljarbete och löpande ärenden, är det enligt min åsikt erforderligt, att kompetent biträde i högre ställning än blott förste sekreterares ställes till deras förfogande. Jag har därvid närmast tänkt på befattningar motsvarande extra byråchefers eller föredragandes i andra departement och verk.

Dylik extra avdelningschefers uppgift skulle bliva att dels mera självständigt handlägga och övervaka behandlingen av de å rätts- respektive handelsavdelningen förekommande ärenden av löpande natur, dels ock biträda ordinarie avdelningschef vid viktigare måls handläggning. Särskilt borde det åligga extra avdelningschefen å handelsavdelningen att ombesörja den kommersiella informationen. Avlöningen för extra avdelningschef bör, i likhet med vad som fastställts för andra departement, utgöra ett arvode av 7,000 kronor, därav 4,500 kronor böra anses såsom lön och 2,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Därest, såsom jag ovan föreslagit, någon av avdelningscheferna inom utrikesdepartementet förordnas att biträda kabinettssekreteraren, torde å sådan avdelning såsom chefens vikarie behöva anställas en extra avdelningschef med lika löneförmåner som för de båda här förut föreslagna.

Den stora ökningen av ärendenas antal har gjort sig kännbar även å arkivavdelningen i form av ökat arbete med registrering, diarieföring

och andra arkivgöromål samt chiffrering. De båda arkivariernas tid är fullt upptagen av ifrågavarande göromål. Det visar sig erforderligt att förutom redan nu tillgänglig kvinnlig arbetskraft kunna påräkna ytterligare manligt biträde; och får jag därför hemställa, att anslag begäres jämväl för en extra andre arkivarie med arvode, motsvarande de avlöningsförmåner, som tillkomma en andre sekreterare i lägre lönegraden med provisoriskt lönetillägg, eller 2,550 kronor, därav 1,450 kronor i lön, 900 kronor i tjänstgöringspenningar och 200 kronor i ortstillägg.

För innehavarna av de nya tjänstebefattningar, vilkas inrättande jag nu föreslagit, torde de för departementets ordinarie personal fastställda avlöningsvillkor böra i tillämpliga delar bliva gällande.

Även i fråga om de ändamål, som avses med det under tredje huvudtiteln uppförda särskilda ordinarie anslaget till vikariatsersättning, extra biträden m. m. i departementet, fordras emellertid förstärkning i vissa avseenden.

Av de i departementet anställda vaktmästare äro, med inräknande av förste vaktmästaren, blott fem uppförda å ordinarie stat, under det att fyra extra vaktmästare med samma tjänstgöringsskyldighet som de ordinarie avlönas med 1,100 kronor för år till var och en för nyssberörda anslag. Med hänsyn till den ständiga ökningen av göromålen, den ökade personalen och utrikesdepartementets lokaler, vilka, fördelade i fyra våningar, fordra dubbel vaktmästartjänstgöring, torde antalet vaktmästare i framtiden icke kunna minskas. Vid sådant förhållande anser jag, att åtminstone tre av de ifrågavarande extra vaktmästarna böra även i avlöningsavseende likställas med de ordinarie vaktmästarna, vilka i begynnelseavlönning uppbära 800 kronor samt enligt den provisoriska löne regleringen 375 kronor, tillhopa 1,175 kronor. För den sålunda föreslagna arvodesförhöjningen fordras alltså tillhopa 225 kronor.

Utgifterna för särskilda ersättningar till extra vaktmästare för den i utrikesdepartementet förekommande vakttjänstgöringen å alla sönd- och helgdagar, för kvällstjänstgöring samt för annan extra vakthållning i departementet hava betydligt ökat, vadan för framtiden måste beräknas, att för ifrågavarande ändamål ett större belopp än hittills kommer att bliva erforderligt. Jag ber att härvid få erinra, att utgifterna för extra vakthållning i utrikesdepartementet under år 1915 uppgått till så stort belopp, att anslaget till vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikesdepartementet icke lämnat tillgång till gäldande av hela beloppet, samt att till följd härav en brist av kronor 312: 98 å anslaget uppkommit, vilken Eders Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 14 sistlidne januari anbefallt

statskontoret att av tillgängliga medel förskjuta och framdeles hos Eders Kungl. Maj:t till ersättande anmäla. Den tillfälliga förstärkning av anslaget, som för ifrågavarande ändamål erfordras, torde icke böra beräknas lägre än till 500 kronor.

Av samma anslag utgå arvoden till manliga extra biträden i utrikesdepartementet av mera stadigvarande art, däribland till de med stöd av departementets instruktion, § 8, anställda biträden för räkenskapsföring och siffergranskning. För bestridande av arvoden till samtliga ifrågavarande biträden är av anslaget beräknat 5,000 kronor. Detta belopp har dock under de sista åren visat sig otillräckligt. De dessa biträden påvilande göromål hava till följd av den allmänna ökningen av arbetet i utrikesdepartementet väsentligen tilltagit; och önskvärt är därför, att en höjning vidtages av det för deras avlönande avsedda beloppet. Med ledning av verkställda beräkningar torde denna höjning lämpligen kunna bestämmas till 1,700 kronor.

Slutligen erfordras ett belopp av i runt tal 1,150 kronor såsom vikariatsarvode under semester för de föreslagna tre extra avdelningscheferna, extra förste sekreteraren och extra andre arkivarien.

De belopp, som erfordras för den av mig nu förordade provisoriska förstärkningen av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m., äro följande: för höjning av kabinetssekreterarens arvode . . . . . kr. 3,000:—
till arvode åt en avdelningschef, som förordnas till biträdande kabinetssekreterare . . . . . » 900:—
» arvoden åt tre extra avdelningschefer, varav en vikarie för den avdelningschef, som förordnas till biträdande kabinetssekreterare, samt därutöver en å rätts- och en å handelsavdelningen, 7,000 kronor åt var och en . . . » 21,000:—
» arvode åt en extra förste sekreterare . . . . . » 5,050:—
» arvode åt en extra andre arkivarie . . . . . » 2,550:—
såsom tillägg till anslaget till vikariatsersättning, extra biträden m. m. i departementet:

för avlösningsförbättring åt tre extra vaktmästare	kr.	225:—
» ersättning för extra vaktjänstgöring i övrigt	»	500:—
» ökning av arvoden till manliga biträden	»	1,700:—
» ökade vikariatsersättningar under semester	»	1,150:—
		3,575:—

kronor 36,075:—

Samtliga dessa belopp torde, i avbidan på den definitiva lönereglering för statsdepartementen, som lärer vara förestående, böra utgå å extra stat.

Vid ovannämnda underdåniga föredragning den 14 sistlidne januari anförde jag beträffande ordinarie anslaget till vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikesdepartementet, i 1916 års riksstat upptaget till 15,100 kronor, att det belopp, med vilket anslaget borde i 1917 års riksstat uppföras, vore beroende av det beslut, som komme att fattas i anledning av det förslag angående förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m., vilket längre fram skulle föreläggas innevarande års riksdag, och att vid sådant förhållande anslaget i avvaktan på nämnda proposition borde beräknas till oförändrat belopp, 15,100 kronor. Om så förfares, som jag här ovan föreslagit, bör ifrågavarande ordinarie anslag bibehållas oförändrat.

Med stöd av vad jag sålunda anført, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att till provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m. i enlighet med det av mig framlagda förslaget å extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 36,075 kronor;

dels ock att bibehålla ordinarie anslaget vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikesdepartementet vid oförändrat belopp, 15,100 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition till Riksdagen avlätas av den lydelse bilagan vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Åxel Stridbeck.